

ensenyà un ---», id. *Prometeu*, cap. 13.4, p. 224; i encara *Silèn*, cap. 17, p. 223. En aquesta i, ultra un vulgarisme fonètic pogué contribuir la influència dels vulgarismes cast. *chivo*, *chivato* 'denunciador', *chivatar* 'denunciar'.

Conxorxa, V. *consòrcia*, *consort* (SORT)

CONY, del ll. CUNNUS id. □ 1.ª doc.: orígens: fi S. XIV, Pere Marc (ed. Pagès, p. 80); també en el *Facet* i el *Libre de Tres (AlcM)*; i Busa-Nebr. («membre de dona, cunnus»).

Mot comú a totes les llengües romàniques: port. *cono*, cast. *coño*, oc. i fr. *con*, it. *conno*.

DERIV.: **Conyarri* 'que corre incessantment darrere les dones': *home conyarri* «mulieris podex, home que va al cul de les dones» (1640, *DTO.*, s. v. *dona*): és un terme més aviat brutal, però el grosser castellanisme *home mujeriego* (o *mucariega!*), que darrerament s'ha propagat bastant, ben mirat ho és tant com allò, i com el fet humà, però amb els avantatges a favor de *conyarri* de ser net lingüísticament i no hipòcrita. *Conya* [1912, Vallmitjana, *BDC* VII, 30, MLWagner, *Notes Ling.*, 53] 'broma grassa i més aviat grollera' = cast. *coña*, més aviat familiar («muchacha coña, poco ~»), etc. donava una eminència mèdica de Madrid, c. 1940, com a recepta panaceica que no argòtic; *conyejar*. *Conyic*. *Conyol*.

CONYAC, del fr. *cognac* id., anomenat així per la ciutat de *Cognac* (Charente), en la regió de la qual va començar d'elaborar-se. □ 1.ª doc.: 1887 (Saisset); com a anglès, des de 1678, com a francès des de 1783.

«Jo, tot en m'escollant aqueixes fariboles / beviï tragos de *conyac*», Saisset, *Un punyat de catalanes*, 14.

Conyarri, *conyejar*, V. *cony* *Cooperació*, *cooperador*, *cooperar*, *cooperatiu*, *-aïva*, V. *obra* *Cooptar*, *cooptació*, V. *optar* *Coordenada*, *coordinar*, *coordinació*, *coordinador*, *coordinar*, V. *ordre*

COP, i abans COLP, forma encara vigent en bona part del territori: del ll. vg. *CŌLŪPUS, ll. CŌLĀPIUS, 'cop de puny', i, aquest, del gr. κόλαφος 'bufetada'. □ 1.ª doc.: *colp*, S. XIII; *cop*, 1803, Belv.

«Els sarraïns meteren mà a la meylor algarrada que y havia, e ferien-hi bé deu *colps* e --- qui-ns ferís a punyades en les costes, no-ns pesara tan con los *colps* que hoïem dar, mentre menjàvem, en lo castell de fust», Jaume I (*Cròn.*, Ag., p. 224); «lo *colp* de amdues pedres fo anaxí gran que despertà tots aquells qui dormien en la host del rey», Lluïl (*Meravelles*, Ag. I, 131); «lo leó havia gran fam --- e demanà a l'ovella quin alèn havia; e l'ovella --- dix-li que fort pudent; e l leó --- donà-li gran *colp* pel cap, e aucís-la; après demanà a la cabra allò --- e respòs-li que l'havia fort meravellós e bé olent; e l leó donà-li gran *colp* e aucís-la, dient --- vós me legotejats ---», Eiximenis (*Dotzè*, cap. 885, *NCL*, VI, 155.14, 21); «lo cavaler

francès tirà gran *colp* a Tirant per mig del cap», *Tirant*, «lo primer qui parlarà, yo li daré ab aquesta mia tallant spasa un tal *colp* que los crits sentiran los qui stan dins la sglésia», id., «e tocaren a grans *colps* e feren obrir les portes», id. (Ag. I, 175, 100; II, 109; i encara II, 90, 218).

La forma *colp* fou general, almenys en les fonts escrites, durant tota l'Edat Mitjana i fins més tard; després ja no estem tan segurs que la reduïda *cop* no tingués curs, donat el caràcter molt tradicionalista, i força artificial, de la nostra llengua escrita; el cas és que els lèxics del període decadent (*DTO.*, Lacav.) no porten encara res més que *colp*, i si bé ja Belv. i Lab. 1839 prefereixen *cop*, importants cercles floralistes i renaixents feren encara esforços per mantenir la l.¹ Només Eivissa² i el País Valencià restaren fidels a l'antic *colp*; entre els valencians, s'hi mantenen fidels els escriptors, fins els poc refractaris a les tendències unificadores, com el grup d'*Acció Valenciana*, 1931, Enric Valor (c. 1950), etc.: «el *colp* de mort a la sensibilitat ordenadora, el dóna l'impressionisme» (Ismael Cohen, 20-III-1931), «tan funest *colp* d'Estat» (E. Ximénez Navarro, 20-I-31, en canvi *pam* en el mateix número, article de Carles Salvador); tinc notes orals de *kòlp* tant del Nord (Portell de Morella, 1961), com del Centre i el Migdia (veg. infra les cites de Torrent i de Belgida).

Quant a accs. secundàries i fraseologia, el fet més destacat és l'ús de *cop* en el sentit de 'vegada', general almenys a Mallorca i el Principat, també més enllà de l'Albera (anotat diverses vegades a Formiguera de Capcir, 1961). No consta que fos corrent a l'Edat Mitjana, però almenys en el S. XIX no s'hi fan el desmenjat ni autors de llengüatges ben tradicionallista del Princ. i les Illes (Noller, Genís i Aguilar, Em Vilanova, Massó i Torrents, Maragall, Ruyra, PdA Penya, etc.), i en llengua d'oc avui té gran extensió almenys pel Llenguadoc i Gascunya (*TdF*; Rohlfis, *Le Gascon*, p. 135): se'n cita un sol ex. medieval i no sorprèn que sigui en un text tolosà del S. XIV o XIII (la Història en prosa de la Guerra Albigea, PSW I, 285a; res en Rayn. ni Appel).

Cop de cap 'acció impulsiva, temerària': «escriu a son pare que vol fer-se soldat --- el pare es negà en rodó a aquest nou *cop de cap* del fill», Maragall (*Ofertdingen*, O. C., 1960, 576a) (ex. de Vidal i Valenciano, en el *DBal.*, p. 362b). *Cop de mar* 'onada (petita o grossa)', Sant Pol de Mar (1925), eiv. (*colp de m.*, PzCabretero). *Cop d'aigua*: «després d'un fort *cop d'aigua* o pluja --- quedava lo cel ja serè», B. de Maldà (*Colh. B. V.*, 239); 'afluència, avinguda': «açò fon al Barranc del Molí, baix de les assuts, al *kòlp de l'áyya*», Belgida, 1963. Un trànsit de sentit comparable al que està a la base del fr. *beaucoup* prengué peu també en català, i no merament en germen, si bé fou en combinació amb *gran* (o *bon colp* maestr., G. Girona, *Seidia*, 163); «Moysès --- prés cendra de forn hun *gran colp* muntà-sse-n alt --- en un terrat --- e escampà-la per l'aiyre, e tantost hagueren aquella plaga», StVicentF (*Serm.* I, 205.8), «donà al haraut una